

Панзабек Б.,¹ Балтабаева Н.²

^{1,2} Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ ӘНГІМЕЛЕРДЕГІ ЭТНОМӘДЕНИ АҚПАРАТТЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада ұлттық рухты жаңғыртып, ұлттық әдебиет пен мәдениетті тану мен таныту мақсатында қазақ этнографиялық әңгімелеріндегі этномәдени ақпаратты оқытудың кейбір мәселелері зерттеледі. Әңгімелердің тақырыптық жүйесі нақтыланып, мәтін талдау арқылы инновациялық әдіс-тәсілдер қолданылады, танымдық тұрғыдан қарастырылады. Этнографиялық әңгімелердегі көркемдік ізденістер жүйеленеді, құрылымдық-семантикалық, салыстырмалы талдау жасалынып, шығармалардың көркемдік-эстетикалық табиғаты анықталады. Этнографиялық әңгімелердегі этномәдени ақпараттарды оқыту нәтижесінде білім алушыларға ұлттық құндылықтар қалыптастыру барысы сөз болады.

Мақалада этномәдени ақпараттың негізін құрайтын ұлттың тілі, ұлттың рухани құндылығы, ұлттың мәдени коды, ұлттың мәдени танымы, санасы, ұлттың салт-дәстүрі әңгімелерде қалай көрініс тапқандығын көрсетеді, ондағы ақпараттың берілуін, сақталуын нақтылайды. Әңгіме авторларының этномәдени ақпараттарды беруде дәлдікпен сол кезеңдегі қазақ халқының басына келген шындықтарды біріктіре оқырманна бере алғандығын көрсетеді. Сонымен бірге этномәдени ақпараттарды оқытуда заманауи технологиялардың тиімділігін саралайды.

Түйін сөздер: этномәдени ақпарат, әңгіме, әдістер, ұлттық мәдениет, ұлттық таным, талдау

Panzabek B.,¹ Baltabaeva N.²

^{1,2} Kazakh National Women's Teacher Training University,
Almaty, Kazakhstan

METHODS OF TEACHING ETHNIC AND CULTURAL INFORMATION IN THE ETHNOGRAPHIC CONVERSATIONS

Abstract

The article examines some issues of studying ethnocultural information in the Kazakh ethnographic stories in order to revive the national spirit, knowledge and popularization of national literature and culture. The thematic system of stories is specified, innovative methods and techniques are used through text analysis, from the point of view of knowledge. Artistic searches for ethnographic stories are systematized, structural-semantic, comparative analysis is carried out, and the artistic and aesthetic nature of the works is determined. As a result of studying ethnocultural information in ethnographic stories, the course of formation of national values among students will be discussed.

The article shows how the language of the nation, the spiritual values of the nation, the cultural code of the nation, the cultural identity of the nation, consciousness, customs and traditions of the nation, which form the basis of ethnocultural information, are reflected in conversations. History shows that the authors managed to accurately combine ethnocultural information with the realities of the Kazakh people of that period. It also analyzes the effectiveness of modern technologies in teaching ethnocultural information.

Keywords: ethnocultural information, story, methods, national culture, national cognition, analysis

Панзабек Б.,¹ Балтабаева Н.²

^{1,2} Казахский национальный женский педагогический университет,
Алматы, Казахстан

МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ ИНФОРМАЦИИ В ЭТНОГРАФИЧЕСКИХ РАССКАЗАХ

Аннотация

В статье изучаются некоторые проблемы вопросы этнокультурной информации в казахских этнографических рассказах с целью возрождения национального духа, познания и популяризации национальной литературы и культуры. Уточняется тематическая система рассказов, используются инновационные методы и приемы анализа текста, с точки зрения познания. Систематизируются художественные поиски этнографических рассказов, проводится структурно-семантический, сравнительный анализ, определяется художественно-эстетическая природа произведений. В результате изучения этнокультурной информации в этнографических рассказах будет обсужден ход формирования у обучающихся национальных ценностей.

В статье показано, как язык нации, духовные ценности нации, культурный код нации, культурная идентичность нации, сознание, обычаи и традиции нации, которые составляют основу этнокультурной информации, отражаются в беседах. История показывает, что авторам удалось точно совместить этнокультурную информацию с реалиями казахского народа того периода. Также анализируется эффективность современных технологий в преподавании этнокультурной информации.

Ключевые слова: этнокультурная информация, рассказ, методы, национальная культура, национальное познание, анализ

Кіріспе. Көркем мәтіндегі этномәдени ақпаратты оқыту мәселесін қазіргі кезеңде тіл саласы өнімді зерттеп келеді.[1,2; 2,45; 3,257] Қазақ әдебиеті саласында ішінара зерттелгенмен көлемді деңгейде зерттеу маңызды мәселелердің бірі болып отыр. Ел боламыз деген жұрттың ұлттық болмысын сақтау үшін ұлттық құндылықтар дүниесін түгендеп, оның қадір-қасиетін бағалайтын ғылыми, рухани-танымдық зерттеулер қажет. Қазіргі қазақ әдебиетіндегі этномәдени зерттеулер білім беру жүйесіндегі рухани кодтарды ашуда мәдени танымдық құзыреттілігімен сипатталады.

Оқыту мен тәрбиенің этномәдени бағыттылығы Қазақстан Республикасындағы қазіргі білім беру саясатындағы басты бағыттардың бірі болып отыр. Ұлтымыздың негізгі қағидалары жан-жақты жетілген Абай айтқан «толық адам» тәрбиелеуді көздейді. Ол туралы кеңінен танымдық ақпарат берсек, әдеби шығармалардағы этномәдени ақпараттың маңызын анықтасақ, ұлттың тарихи-мәдени коды ашылатыны анық.

Кез келген этномәдени атау ұлттың өзіне тән дүниетанымдық ерекшелігін сипаттайды, мол деректер мен мағлұматтарды өн бойына жинақтайды. Ұлттық дүниетаным, салт-дәстүр, мінез-құлық, мәдени құбылыстар т.б. бірліктер тіл арқылы көрініс табады. Тілдің қасиетін танытып, болашаққа өнеге ету көркем шығармалар арқылы жүзеге асады. Көркем шығармалардағы этномәдени ақпарат ең алдымен этномәдени бірліктермен танылады. Этномәдени ақпарат ұлттың ортақ ұғымдары мен құбылыстары арқылы халықтың заттық және рухани мәдениетінен мәлімет беріп, этникалық ерекшелігін анықтайды. Қазақ әңгімелерінде автор қазақтың халықтық бай мұралары арқылы өзіндік қолтаңбасын қалыптастырады.

Этномәдени ақпараттың ұғымының аясы өте кең. Этномәдени сөзінің мағынасы да екі ұғымда түсіндіріледі. «Этнос» ұғымы тарихи қалыптасқан этникалық қауымдастық – тайпа, халық, ұлт екені белгілі. «Этно» күрделі сөздің бірінші бөлігі мағынасы халыққа байланысты: этногеография, этнодемография, этномәдениет, этнолингвистика, этнопедагогика, этнотілдік, этноәлеуметтік, т.б. айқындалады. Этномәдениет этнографияның құрамдас бөлігі. Этнография – белгілі бір халықтың этногенезін, заттық, рухани мәдениетін, тұрмыс-салт, әдет-ғұрып ерекшеліктерін зерттейтін ғылым. Академик Ә. Қайдаровтың: «Зерттеу мақсатына байланысты қазақты «этнос» деп қараудағы мақсат – оны төмендету емес, қайта оның басып өткен ұзақ та сатылы даму жолын (ретроспективті бағытта) саралай түсудің, тарихи этнопұлға ретінде танудың бірден-бір дұрыс жолы, кепілдігі» - деген сөзі зерттеу бағытының жүйелі екендігін көрсетеді [4, 11].

Мәдениетті жасайтын да, дамытатын да, тұтынатын да – адам. Мәдениетте адамның ақыл-ойы, парасаты, дүниетанымы, ділі, діні, эстетикалық талғамдары материалдық және рухани құндылықтар болып көрініп отырады. Мәдениет деген сөз қазақ тіліне араб тілінен енген. Алғашқыда арабтың маданият деген сөзі «қала», «қалалық» деген ұғымды білдірген. Мұның өзі орта ғасырлардағы мұсылман мәдениетінің өркендеу кезеңінде қалыптасқан түсінікпен байланысты. Мәдениет адамның жеке қасиеттерінен бастау алады. Барлық ұлттық болмысты, ұлттық сананы, салт-дәстүр, танымды, ұлттық психологияны, адамгершілік құндылықтарды, еркіндікті, тәуелсіздікті, ұлттық қолөнерді,

қабілеттілікті, т.б. қамтиды. Мәдениеттанушылар мәдениетке берілген анықтамалар ішінен «мәдениет» ұғымын талдауды көне заманнан бастайды. Көне заманда мәдениет “жерді өңдеу” деген ұғымды білдірген. «Қазақстан» Ұлттық энциклопедиясында: 1) белгілі бір халықтың қол жеткізген табыстары мен шығармашылығының жиынтығы; 2) адамзат қауымының белгілі бір тарихи кеңістіктегі қызметі мен өзіндік ерекшеліктері; 3) адамдық әрекеттің белгілі бір саласының жетілу деңгейі; 4) агро-мәдениет. Мәдениеттің даму барысы бойынша Цицеронның еңбектерінде (б.з.д. 45 ж.) бұл сөздің мағынасы тереңдеп “жанды жетілдіру” деген ұғымда білдірді. Ежелгі Грекияда мәдениет әрі тәрбие беруді, әрі дінге сенушілікті, әрі жер өңдеуді білдірген. Тәрбиелеу, оқыту, білім алу мәдениет «пайдейя»(тәрбиелеу) ұғымы арқылы берілген. Уақыт өте сайын Европада мәдениет сөзі “білім беру”, “даму”, “қабілеттілік”, “құрметтеу” сияқты мағыналарда қолданылатын болды [5,415] – деген ұғымдар ары қарай да өз жалғасын тапты. Еуропа зерттеушілер әр кезеңде әр тұрғыдан қарастырды. Мәдениетті адамның ақыл-ойы мен еңбегінің жемісі, материалдық және рухани құндылықтар ретінде қарастырды. Солай дегенмен әр ұлттың өзінің рухани тегі, болмысы, бітімі, діні, ділі болады, солардың ішінен тектік мәдениет өзінің басымдығын міндетті түрде көрсетеді. Сондықтан да ұлттық мәдениет – адамзат танымындағы ең ұлы ерекшелік. Этнограф ғалымдар қазақ халқының рухани болмысы мен ой-арманы, қиял-ғажайыбы, іс-әрекеті нәтижесінде күнделікті тұрмыс-тіршілігіне қажетті құрал-сайман, киім-кешек, қару-жарақ, тұрмыстық заттар мен қолөнер бұйымдары сияқты сан алуан заттық әлемі ұлт мәдениетінде рухани мәдениетпен етене тығыз байланыста дамыған. Екеуі астасып қазақ мәдениетін құрап отыр. Бүгінгі ғылымтануда шартты түрде болса да рухани мәдениет және материалдық мәдениет деп топтастыру кездеседі. Одан бөлек этнос мәдениеті, этникалық мәдениет, ұлттық мәдениет, шығыс мәдениеті, постфигуративтік мәдениет (дәстүрлік мәдениет), конфигуративтік мәдениет (замандастық мәдениет), предфигуративтік мәдениет (жас ұрпақтық мәдениет), тіл мәдениеті, сөйлеу мәдениеті, тұрмыс мәдениеті, тамақтану мәдениеті, киіну мәдениеті, төл мәдениет, жалпы адамзаттық мәдениет, аймақтық мәдениет, жазу (жазба) мәдениеті, кәсіби мәдениет, көркемөнер мәдениеті, экологиялық мәдениет, оқу мәдениеті, ғылым мәдениеті, экономикалық мәдениет, т.б.деп ішінара бөлінеді. Адамның адам болуы адамдар арасындағы қарым-қатынасқа қажет қарапайым ереже, тыйым, бұйрықтардан басталады, ал рухани мәдениетке жатқызатын әдебиет, өнер, дін ұрпақтан-ұрпаққа жалғастығын тауып жатқан ұлттың үлкен аманатын орындайды.

Әдістеме. Қазақ әңгімелерінде ұлттың мәдениетіне, ұлттық болмысқа, құндылықтарға авторлар аса мән береді, оқырманға танымдық тұрғыдан түсіндіруге тырысады. Әңгімелердегі этномәдени ақпарат қай кезең әдебиеті болмасын тұрақтылығы байқалады. Тілдік бірліктер, этномаркерлер, ұлттық характерлер, этностереотиптер, этномәдени код, этномәдени уақыт т.б. имплицитті түрде (жасырын, байқалмайтын) және эксплицитті (ашық) түрде анықталады. Ұлттың, этностың рухани құндылығы, миф, таным, тіл, моральдық нормалар, әдет-ғұрып, салт-дәстүр қағидаларын уақыт пен кеңістік аясында қарастыруға назар аударған жөн.

Этнографиялық әңгімелер жүйесіндегі этномәдени ақпараттарды танымдық тұрғыдан талдау үшін авторлардың ашық түрде, жария етіп этнографиялық әңгіме деп атаған Ғ.Мүсіреповтің «Этнографиялық әңгімесін», С.Ибраимның «Қонақтық», Б.Сарбалаевтың құрастыруымен шыққан «Көкпар» атты этнографиялық әңгімелер жинағын[6](Ж.Аймауытовтың «Әнші», Б.Майлиннің «Талақ», І.Жансүгіровтың «Жарапазан», М.Әуезовтың «Барымта», Ғ.Мүсіреповтің «Этнографиялық әңгіме», Т.Ахтановтың «Күй» атты әңгімелері жинақталған), Б.Қайратұлының «Аюдың ажалы», А.Сейдімбектің «Бүркітші» әңгімелері алынды.

2013 жылы АҚШ-тың Колумбия университетінде жарық көрген Қазақ әдебиетінің антологиясы Ғ. Мүсіреповтің «Этнографиялық әңгімесінен» басталды. Бұл әңгіменің мән-маңызының жоғары екендігін білдіреді. Шығарманың талай рет цензуралық қысымнан өткені және оның терең философиялық себептері де жоқ емес.

Ғ.Мүсіреповтің «Этнографиялық әңгімесі» ресми 1956 жылы жазылғанымен шығармадағы ауыл көрінісі 1930-1942 жылдардағы жағдайды бейнелейді. "Этнографиялық әңгіме" қазақтардың тұрмысы, дәстүрлі мәдениеті мен халық эстетикасы туралы болжамды суреттермен ХХ ғасырдың 30-шы жылдарының басындағы қазақтардың трагедиясы: ауыл шаруашылығын ұжымдастыру, сталиндік қуғын-сүргіннің басы, қазақ дәстүрлі мәдениетінің бұзылуын, уақыт сынағының бейнесін көрсеткен туынды. Әңгіме ирониямен өрілген. Әңгімеде дала өмірінің салты бейнеленген және ата-бабамыздан қалған киіз үй. Киіз үй қираған үйдің мотивін, ұлт басынан кешкен зорлық пен қиыншылықты былайша суреттейді: «Үлкен қара үйдің іші де ертедегі байлықтың, қазіргі күндегі жұтау кедейліктің

жайын айтып тұр екен. Ең алдымен, бұл мен көрген киіз үй біткеннің ішіндегі ең жыртық-тесігі көп үй. Мұндай көп жыртықты, мұндай үлкен тесіктерді мен қойшының қосынан да көрген емеспін. Қойшының әйелі мына қара құрымды да жамап қойған болар еді. Бес-алты уығы алақандай жалпақ, бір кезде сырланғандығы, зерленгендігі байқалады. Өзге уықтары қырық ру - бірі жіңішке, бірі иінсіз, шаңыраққа тік тіреліпті. Тағы бір бес-алты уықта жосаның ізі де жоқ, ыстың ізі ғана бар. Аңырайған іргеден бір төрт көз қара ит кіріп келе жатыр.

Оң жақ босағада аласа жұқаяқтың үстінде темірмен белдеуленген аруақты бір ескі сандық, бетінде екі-үш жерде ғана сүйектелген өрнектің ізі қалған ескі кебеже... Көрпе-жастық дегеннің ізі байқалмайды. Екі басы қайықтай қақырайған ағаш төсектің үстінде сырмақ сияқты, құрамыс көрпе сияқты бірдемелер қоқып жатыр. Төр алдында тай, тайынша, ешкі, лақ терілері шикі күйінде төселген. Бір кезде көк сауырлатққан, күмістеткен үйрек бас ер осы үйдің төріне мың жыл бұрын ілінген күйі қала бергендей, қаусап тұр. Таралғылары қырқылып, күмістеткен үзеңгілері үзіліп түскелі тұр» [7]. Автор этнографиялық дәлдікті сол кезеңдегі қазақ халқының басына келген зор шындықпен біріктіре алды. Әңгіме астарында ұлттық трагедия жатыр. Ғ.Мүсіреповтің баяндауындағы ұлттың ұйытқысын ыдыратуға уақыт тапқанымен, оның жадында өшірілмеген ұлттық сананың қабаты жатқандығын қайдан білсін. Ұлттық әдет-ғұрып пен күнделікті тұрмыс-тіршіліктің берік ұстанған қазақтар сол сенімдеріне өте берік. Әңгімеде тарихи шындық, ұлттық этномәдени код, ұлттық мәдениет, таным, этномаркерлер бар және солар арқылы дәріптелген. Аталған шығарманы ЖОО-да болашақ мамандарға қалай оқытамыз деген міндеті тұр. Ол міндеттер заман талабына сай болғаны жөн. Білім және ғылым министрі А.Аймағамбетов[8]: «Ғылымға өзгеріс керек пе? Әрине керек, өзгеріс белгілі бір мәселені шешу үшін керек. Заман талабы мен уақыт ағынына қарай технологиялар да өзгеріп жатыр. Осындай өзгерістер ішінде білім мен ғылымның өзгермеуі мүмкін емес. Ғылым мен білім саласындағы өзгеріс, әдіс-технологиялардың қажеттілігін дәлелдеп, түсініп, түсіндіріп, бірлікте жүзеге асыру тиіс» - деген пікірлері жұмыс барысында қолдау тауып жатыр. Ғалым-әдіскер А.Байтұрсынұлы: «Әдіс – керекшіліктен шығатын нәрсе. Әдістің жақсы-жаман болмағы жұмсалатын орнының керек қылуына қарай» - десе, белгілі жазушы Ж.Аймауытовтың: «Баланың ынтасын арттыру үшін оқытылатын нәрседе бір жаңалық болуы керек» - деуі де бұл пікірді тереңдете түседі. Сонымен бірге ескеретін жайт, инновациялық технологиялардың қолданылуы әдеби ұлттық нормалық жағдайдан асып кетпеуі керек. А.Байтұрсынұлы, Ж.Аймауытұлы, М.Жұмабай ғылыми еңбектері өздері пайымдаған әдістерді талдай көрсете, ұлттық мәселелермен әдістерді бірге пайдалану керектігін айтады. Қазіргі таңда инновациялық оқыту технологиялары, әдіс-амалдарының негізінде әңгімелердегі ақпараттарды оқыту мақсатында Блум жүйесі арқылы сын тұрғысынан ойлау технологиясы өз тиімділігін көрсетіп келеді. Блум таксономиясының танымдық үдерісінің қарапайымнан күрделіге біртіндеп ауысуы жайы негізінде ағартушы А.Байтұрсынұлы еңбектерінен бастау алатындығы анық. Блум таксономиясының 6 түрлі ережесі кез келген ақпаратты үйретудің ұтымды тәсілдері ретінде тәжірибеде дәлелденіп жүр:

- Білу(қарапайым)– ақпаратты еске түсіру, қайталау, тану;
- Түсіну(нақты) – ақпараттық мағыналарды алу, негізгі идеяларды салыстыру, сипаттау;
- Қолдану(тәжірибелік) – ақпаратты түрлі нұсқада пайдалану;
- Талдау(интерпретациялық) – ақпаратты тексеру, жіктеу, құрылымын анықтау;
- Жинақтау(шығармашылық сұрақ) – ақпараттарды жүйелеу;
- Бағалау(бағалаушы сұрақ) – ақпарат бойынша сапасын бағалау, қорытынды жасау;

Шетелдік S.Khamkhong ғалым-зерттеуші де оқыту жүйесінде Блум таксономиясын да, сын тұрғысынан ойлау технологиясын да өз тәжірибесінде қолданылып жүргендігін, оның ерекшеліктерін мақаласына зерттеу жүргізеді[9,93]. Онда: «Мәтіндер талдауда студенттерге сыни терең түсіндіру үшін ақпарат керек. «Сыни оқусыз ойлауға болады, бірақ сыни ойлаусыз сыни оқи алмайсың». Түсіну, түсіндіру, біріктіру, ойлау, қолдану, бағалау – танымдық белсенділікті арттырады, студенттерге оқыту жүйесін құрады. «Тәуелсіз ойшылды» тануға көмектеседі» - деген пікірлері сын тұрғысынан оқытудың маңыздылығын арттырады.

Нәтижелер. Жаңа білім беру парадигмасын жүзеге асыру ақпаратты жылдам әрі сапалы талдай білу, маңыздылығын бөліп алу, мазмұнын жариялау және өз білімін тәжірибелік әрекетте қолдана білу қабілеттерін қалыптастыруды талап етеді. Білім алушы мен білім беруші арасындағы байланыс өз деңгейінде болуы шарт. Әсіресе, студенттерге инновациялық әдістермен оқыту барысында, алдымен ЖОО оқытушысы инновациялық іс-әрекетке, әдіс-технологияларға өз даярлығын қалыптастыру қажет. Білім алушы инновациялық іс-әрекетті қалыптастыру үшін инновациялық

ойлауды да қалыптастыру керек. Мәселен, когнитивті – жаңа инновация мен білім мазмұнының пайда болуын ойлау жүйесіне енгізу, жобалау – философиялық құрылымдар, таным теориясы, педагогика, психология, инструменталды – тәжірибедегі технологиялық инновацияларды тудыру кезеңі, түзетушілік – педагог-инноватор тәжірибені жетілдіру, меңгеру мақсатында оған жаңаны ендіріп ыңғайластыру. Яғни педагог-маман заманауи үлгіде инновациялық әдістермен білім беру үшін де жаңа әдістемелердің барысын, қолдану аясын білуі шарт. Аталған мәселені Ж.Аймауытов «Ана тілін қалай оқыту керек?» деген еңбегінде: «...Бізде көп әдістер түгіл жөнді бір де әдіс жоқ деуге болады. Елдегі шала мұғалімдерде қандай әдіс бар? Айтыңызшы! Рас, тіпті жұрдай емеспіз:» «Әліпте жоқ, ба астында бір ноқат» та өз әлінше әдіс болып келді. Ел мұғалімдерінің бала оқыту әдісі де соның ағайыны емей не дейсіз!» - дей келе, жоғарыда келтіргендей, әуелі оқытушының әдіс пайдаланатын сауаты мен әдістемелік білімі болу керектігін дәлелдей түседі: «Оқылатын әңгіме қандай болу керек? Оны таңдау үшін, оқыту әдісін ескеру үшін, мұғалім мынадай сұрауларды өзіне қойып алса, дұрыс болар еді: 1) осы әңгіме мектеп мүддесіне, баланың біліміне лайықты ма? 2) бұл сабақтың мақсаты не? Мөлшерлі уақытта сол мақсұтқа жете алам ба? 3) қандай әдіс қолданамын?.. Шалымды оқытушы әңгіменің түріне қарай әдісін өзі тағдамақ» [10]. Әдіскер-жазушы сабақтың мақсатына баса назар аударады. Қазіргі кезеңде де сабақ жоспарын нақты қою, сол мақсұтқа жете алу, оңды нәтиже шығару маңызды мәселелердің бірі.

Талқылау. Әңгімелердегі ақпараттарды талдауда кейс әдісі де өнімді нәтиже бермек. Кейс-стади әдісінің артықшылығы, ізденушілердің сараптамалық ойы дамиды, қажетті ақпаратты таба біледі, олардың ішкі бірліктерін ажыратып көрсете алады, шындыққа жанасатын немесе дәйексіз ақпараттарды анықтай алады, талдай алады, теориялық білімді тәжірибеде қолданыла алады және шығармашылық күзиреттілікті қалыптастырады. Көп жағдайда кейс пен топтық жұмыс бірге жүреді, бірін-бірі толықтайды. Оқыту үрдісі тиімді болу үшін ақпараттың берілуі және сақталуы, біріккен іс-әрекетте өзара әсердің ұйымдастырылуы, қарым-қатынас мәдениетін жақсартуы жүзеге асуы тиіс. Әңгімелерді оқыту барысында әдістерді пайдалану алдымен мәтінді меңгеруге, оны тәжірибеде қолдануға, дағдылануға, шығармашылық бағытта дамытуға, нәтижеге қол жеткізуге қызмет ету керек. Кейінгі жазылған этнографиялық әңгімелер көп жағдайда ашық, нақты, салт-дәстүрге байланысты, аңшылық мәдениетіне байланысты, заттық ұғымға т.б. жазылып келеді. Ондағы этномәдени ақпараттар тізбегінің зерттелуі уақыт еншісінде. Әлемдік ғылым мен білім жоғары интеграциялық деңгейде дамып тұрған жаңа ғасырда қазақ халқының дәстүрлі мәдениеті рухани жаңғыруда. Сонымен бірге білім алушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, интеллектуалды дамуын жетілдіріп, жалпы күзиреттіліктерін қалыптастыру бірге дамуы шарт.

Қорытынды. Қазіргі қазақ әңгімесін этномәдени ақпарат беру негізін оқыту тұрғысынан қарастыруға тырыстық. Қазақ әңгімесінде, әсіресе қазіргі кезеңде тақырыптық, танымдық зерттелуінде ірі өзгеріс, үлкен сілкіністер бар. Ұлттық құндылықтарды оқытуда, рухани мәдениетімізді дамытуда маңызды қадамдар жасалуда. Маман даярлауда білім алушыларға инновациялық технологиялардағы тиімді әдістермен этномәдени ақпараттарды оқыту жалғасын тауып, ұлтқа қызмет етуі тиіс. Әр кезеңдегі авторлардың этнографиялық әңгімелерге қайта оралуы ұлтқа деген жанашырлығы, келер ұрпаққа аманаты деп түсінгеніміз жөн. Ал оны ұлттық таным тұрғысынан оқыту бүгінгі күннің талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Атабаева М.С. Диалектілік фразеологизмдер мазмұнындағы этномәдени ақпарат. // Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Хабаршысы. «Филология ғылымдары» сериясы, - Алматы: «Ұлағат», № 1(55), 2016.
- 2 Бисенбаева М.К. Этномәдени лексиканың танымдық-қатысымдық қызметі. Философия докторы (Phd) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. Қолжазба құқында. Алматы, 2019. – 169 б.
- 3 Манкеева Ж.А. Қазақ тіліндегі этномәдени атаулардың танымдық негіздері. Монография. - А. : Жібек жолы, 2008. – 356 б.
- 4 Қайдар Ә. Қазақ тілінің өзекті мәселелері. – Алматы: «Ана тілі», 1998. – Б. 11.
- 5 Қазақстан. Ұлттық энциклопедия./ Бас редактор Б.Аяған. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас редакциясы, 2004. – 696 б.
- 6 Көкпар. Этнографиялық әңгімелер/ Құр. Б.Сарбалаев. – Алматы: Балауса, 1992. – 351 б.
- 7 <https://adebiportal.kz/kz/books/view/514>.

8 <http://edu.gov.kz/kz/>

9 Khamkhong S. *Developing English L2 Critical Reading and Thinking Skills through the Pisa Reading Literacy Assessment Framework: A Case Study of Thai EFL Learners*. 3L: *The Southeast Asian Journal of English Language Studies* – Vol 24(3): 83 – 94 <http://doi.org/10.17576/3L-2018-2403-07>.

10 Аймауытов Ж. *Ана тілін қалай оқыту керек?* tilalemi.kz

11 *Основы критического мышления*. Учебник. – Киев. 2009. Стр.151.

12 Бөрібекова Ф.Б, Жанатбекова Н.Ж. *Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар: Оқулық*. - Алматы: 2014. - 360 бет.

13 Есембеков Т.У. *Көркем мәтінді талдау негіздері. Оқу құралы*. Алматы: «NUR», 2009. 96 бет.

References:

1. Atabaeva M.S. *Dialektlik frazeologizmdер mazmūnyndaғы etnomādeni aqparat*. // *Abai atyndaғы QazҰPU-dың Habarşysy*. «*Filologia ғылымдары*» seriesy, - Алматы: «*Ұлағат*», № 1(55), 2016.

2. Bisenbaeva M.K. *Etnomādeni leksikanyñ tanymdyq-qatysymdyq qyzmeti. Filosofia doktory (Phd) дәrejesin alu üşin daiyndalған disertasia. Qoljazba qūqynda*. Алматы, 2019. – 169 b.

3. Mankeeva J.A. *Qazaq tilindeгі etnomādeni ataulardyñ tanymdyq negizderi. Monografiya*. - A. : Jibek joly, 2008. – 356 b.

4. Qaidar А. *Qazaq tilinñ özekti мәseleleri*. – Алматы: «*Ana tılı*», 1998. – B. 11.

5. *Qazaqstan. Ұlтыq ensiklopedia./ Bas redaktor B.Aiaған*. – Алматы: «*Qazaq ensiklopediasynyñ*» Bas redaksiasy, 2004. – 696 b.

6. *Kökpär. Etnografialyq әñgimeler/ Qūr. B.Sarbalaev*. – Алматы: Balausa, 1992. – 351 b.

7. <https://adebiportal.kz/kz/books/view/514>.

8. <http://edu.gov.kz/kz/>

9. Khamkhong S. *Developing English L2 Critical Reading and Thinking Skills through the Pisa Reading Literacy Assessment Framework: A Case Study of Thai EFL Learners*. 3L: *The Southeast Asian Journal of English Language Studies* – Vol 24(3): 83 – 94 <http://doi.org/10.17576/3L-2018-2403-07>.

10. Aimaуytov J. *Ana tilin qalai oqytu kerек?* tilalemi.kz

11. *Osnovy kriticheskogo myşlenia. Uchebник*. – Kiev. 2009. Str.151.

12. Bөribeкова F.B, Janatbekova N.J. *Qazirgi zamanғы pedagogikalyq tehnologialar: Oqulyq*. - Алматы: 2014. - 360 бет.

13. Esembekov T.U. *Körkem мәtindі taldau negizderi. Oqu qūraly*. Алматы: «NUR», 2009. 96 бет.

14.

MPHTI 14.35.07

<https://doi.org/10.51889/2020-2.1728-7804.96>

Smailova F.¹

¹ *Kazakh Academy of Transport and communications named after M. Tynyshpayev, Kazakhstan, Almaty*

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

This article is devoted to the processes of intercultural integration leading to modernization of the content of modern language education in Kazakhstan. Expanding the range of international cooperation of Kazakhstan, increasing the social importance of foreign language and the desire of citizens for lifelong education stimulate the intensification of the development of foreign language education in our country. Therefore, an important aspect of the study is the research for the study and synthesis of the best pedagogical experience of teaching a foreign language, as a result of foreign language education in the context of informatization of education.

Modernization of education implies changing the goals and planned result of education, reducing the volume of compulsory content, changing the methods and technologies of content mastering at all levels of education, individualization of the learning process, and the possibility of variable education systems.

In this direction, it is necessary to take into account the psychological and pedagogical conditions of teaching a foreign language, which could contribute to stimulate communication, cognitive, game and other